

SZERKESZTIK:

KESZLER JÓZSEF, REINER FERENCZ és SCHÜTZ MIKSA.

Előfizetési ára:

Egész évre 6 frt. — Félévre 3 frt.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP

Évenként 20 iv zenemelléklettel; több arczkép és képzőművészeti melléklettel.

Egyes szám ára 20 krajczár.

Szerkesztőség: Váci-utca 3. sz.

Kiadóhivatal: Gránátos-utca 6. sz.

TARTALOM.

IRODALOM: —S.: Laube Henrik. — Irodalmi hírek.

ZENE: Az országos dalárünnep. — HENRY BLAZE DE BURY: Meyerbeer utolsó partitúrája. — Zenészet hírek.

SZÍNHÁZ: — Színházi hírek.

KÉPZŐMŰVÉSZET: NYÁRI SÁNDOR: Az akadémiai kiállításon. — Képzőművészeti hírek.

LAUBE HENRIK.

A kiváló német költő, kit a napokban tettek sírba, éltének legjobb részét Bécsben töltötte és ezért minden ember bécsi írónak tekintette is, habár ő sohasem szünt meg arra utalni, hogy porosz. Mint bécsi ember, Laube Henrik hébekorba ellátogatott hozzánk is; és a budapesti társaságban sok tisztelője volt.

Láttuk mindnyájan az egyszerű külsejű, erélyes magatartású férfit, kinek modorán megérzett a régi theologus és még inkább a német demokrata. Mert hát Laube mint theologus kezdte pályáját, de korának szabadságért rajongó szelleme csakhamar elragadta őt is. És már a halle-i egyetemen leülte hat heti fogságát a «Karczer»-ben liberalis garázdálkodásaiért, és bizonyítványába beleírták a megbélyegző jegyzetet «der Burschenschaft verdächtigt».

Már egy igen szép tanulmányt is írt az «Eredendő bűnről», midőn egyszerre csak elhagyta a választott pályát, és lelke hajlamát követve, beállt írónak. Elment Lipésébe, a német irodalom akkori székvárosába és kiadta első művét, a merész, szenvedélyes nyelven írt «Das junge Europa»-t; aztán pedig Lengyelországról írt tanulmányait és politikai leveleit, ezen cím alatt «Das neue Jahrhundert».

Nem sokára szerkesztője lett a «Zeitung für die elegante Welt» című irodalmi lapnak, és ebben kezdte meg a régi irodalmi irány, a romanticismus rendszeres ostromát. Ekkor 27 éves volt. Czikkei

feltűnést keltek. Ugy bánt a tollal, mint a karddal. Akire rávágott, az vértett a csapástól. Laube maga később így nyilatkozik akkori cikkeiről: «Bátran, merészen gáncsoltam mindent, amit az irodalomban, a társadalomban hazugnak, a politikában pedig a szabadsággal ellenkezőnek véltem. Fiatalságom hajtott erre, és ami irataimban mint megjegyzés értékel bírt volna, az kihívólag rendszernek akart feltűnni. Az érzékiség jogára, mely kétségtelenül fontos a művészetben, túlságos súlyt fektettem, és bátran tárgyaltam azt a társadalmi kérdések speculációjában is. A társadalmi kérdésben a saint-simonisták, irodalmi forma tekintetében Heine lelkésített, és eléggé zavarosan egybevegyült bennem a társadalmi és a művészeti». Jogosan mondja magáról Laube máshelyt, hogy ő mindezekben — habár nem is mindig egyenlő sikerrel — csak az igazat és a természetet kereste. Mert valóban ama kor vajadásában és küzdelmeiben mai napság nem láthatunk egyebet a most már uralkodóvá lett realisticus élet- és művel keresésnél.

E küzdelemben találkozott Gutzkow Károlyival, ki szintén elhagyta a theologiai pályáját az irodalmiért, és ekkorában Frankfurtban tartózkodott. Gutzkow ismertette meg Laubét Wienaberggel, a bonn-i egyetem magántanárával, ki épp akkor (1834-ben) adta ki és ajánlotta az «Ifjú Németországnak» az új szellemnek hódoló «Aesthetikai csatározás»-ait. Ez év nyarán látogatta meg Laube Gutzkow-t Frankfurtban, honnan ketten utnak indultak a Brenneren, Velenczén, Triesben át Bécsnek. Ez összeköttetés és a szellemi rokonság, mely a két író és Mundt, Wienaberg és Kuhne között létezett, képezték az egyetlen okot azon vádra, melyet Tzschoppe rendőrtanácsos a «Bundestag» előtt ez öt író ellen emelt, és mely vádban ezek az írók a «Junges Deutschland» cím alatt állítólag létezett politikai összeesküvés tagjaként voltak feltüntetve. E vád gyalázatos koholmányon alapult, és ürügyül szolgált a rendőrségnek, hogy felléphessen néhány író ellen, kik az akkori reakciónak kényelmetlenek voltak. Legkeményebben sújtották Laubét; kilencz hónapig tartották vizsgálati fogságban: végre ítélet nélkül

kiutasították Berlinből és Naumburgba internálták. Aztán elittották az írástól és pörét folytatták, míg végre ítélettel be is végezték, elítélvén Laubét másfél évi fogságra, és pedig hat havira, mert a Burschenschaft-ban részt vett, és egy évre, mert Lengyelországról írt tanulmányában az orosz császárt megsértette, ki pedig a porosz király sógora és szövetségese volt.

Akkorában a porosz fogházak annyira tele voltak fogoly-demagógokkal, hogy az utóbb elítélteket már nem tudták hová zárni. Laube nagylelkű támogatója, Pückler-Muskau hercegnő, kieszközölte, hogy a zaklatott író az ő kastélyába Muskauba internálják. Itt élt Laube másfél évig nejevel. És ez az idő meg is puhította a rajongó író. Mikor 1839 uj év napján fogságának vége volt, elhatározta, hogy búcsút vesz a politikától, a társadalomtól és a teológiától, és hogy ezentúl kizárólag az írás és költészet művészetének él.

Neje vagyona által függetlenné lett; egészen átengedte magát a szabad élet élvezetének; és az irodalmat, minden tendenciától menten, tisztán a szépnek kedvéért kezdte művelni. Boldog volt, és boldogságának visszfénye rajta lebeg minden művén, melyet ez időben alkotott.

E körülményeknek megfelelőleg érettebb és jellemzesebb munkáinak sulya nem is a tárgyalat problémák mélységében és jelképes voltában rejlik, hanem inkább a kalandos és eredeti bonyodalmak érdekességében: nem a jellemek nagyságában és jelentőségében, hanem inkább az életteljes, színes és természetű jellemzésben. Kedvencz hősei a merész geniális kalandorok: oly férfiak, kik személyes erélyükkel áthidalják az örvényt, mely származásukat az élet magaslataitól elválasztja. Négy legjobb drámájában («Monaldeschi», mely már 1834-ben jelent meg; «Struensee», 1847-ben; «Essex», 1856-ban és «Montrose», 1859-ben) ily alakokat választott élénk drámai cselekmény központjául. Még a zsarnokság ellen küzdő ifju Schiller is — az 1847-ben megjelent «Karlsschüler» című vígjátékban, — hasonló természetű hős. És ugyancsak ilyenek elbeszélő műveinek hősei is, kik többnyire merész kalandorok, határtalan

önbizalmukban egyideig a szerencse válsztottjai, később pedig valamely hiba által mindenféle bajba kerülnek. Ilyen ifjúkori művének, a «Pócták»-nak hőse; ilyen a kalandor Naundorf, az 1842-ben megjelent »Prätendent»-ben.

Mióta politikai fogsága véget ért, mindenben kedvezett neki a szerencse. Párisban, hová az akkor nagy befolyású »Allgemeine-Zeitung» küldte, mint tárczairó levelezőjét, a legmagasabb körök megnyitak előtte, és Heine, kit imádozt és némi tekintetben utánozt is, benső barátjának fogadta. E városban oly írók körében élt, kik mindenben megelégtéltek az eszménynek, melyet ő magának a korra való határról alkotott, és kik a költő művészet-technikájá iránt eddig is igen élénk érzékét még fejlesztették és tökéletesítették. Mikor aztán Lipésében megtelepedett és nagyobb műveit kezdte írni, mindenben híven követte a francia mestereket. »Die Gräfin Chateaubriant» című regényének és »Monaldeschi» drámájának megjelenése után a német kritika ugyan szemére vetette, hogy a költő hatást hajhászó francia mintaképeinek nem esupán fényes tulajdonait de hibáit is utánozza; ő azonban nem igen tágitott meggyőződésében és később nagy sikerrel érvényesítette a francia irodalom és színjátékon tett gazdag tanulmányait.

Szerencsés véletlen folytán a frankfurti parlamentnek is tagjává lett. Karlsbadból jövet Elnbogen városán utazott keresztül; ott kijelölték és meg is választották képviselőnek. Ekkori politikai tevékenységét »Das deutsche Parlament» című emlékiratában írta le. Legfontosabb eredménye frankfurti tartózkodásának azonban az volt, hogy meghívták a bécsi Burgtheater igazgatói állására. Laube meggyőződött arról, hogy a politikai élet terén csak kevés hasznosat művelhet; szelleme felismerte, hogy hazája voltaképp a látszat ama fényes világa, mely saját módja és törvénye szerint adja élénk az igazi élet képét. Itt minden képessége munkateret talált; és működése áldásos volt.

Tizennyolcz évig volt a Burgszínház igazgatója és ez idő alatt ez intézetet oly magas színvonalra emelte, amilyenre előtte senki még nem is törekedett. Németország minden létező színháza a Burg által kijelölt irányban indult és haladt. És ha a német nemzet mai nap büszke fejlett színművészetére, ugy e büszkeség jogosultságáért Laubénak tartozik köszönettel. Midőn Laube visszavonult a Burgszínházról és elment a lipcei színházat igazgatni, egy hivatal, egy czim, egy rendjel sem maradt kezében. A megöszült demokrata úgy távozott, a mint jött. Lelkesedés vezette működésében, és midőn e lelkesedésnek eleget tehetett, semmi egyebet nem kért, nem is kapott. Később vissza tért Bécsbe és megalapította a »Stadttheater»-t, melyet a tüz fél évvel alapítójának halála előtt tönkre tett. A három színházban viselt dolgait Laube három külön műben írta meg, melyeknek czimei: »Das Burgtheater» (1868), »Das norddeutsche Theater» (1872) és »Das wiener Stadttheater» (1875).

Utóbbi időben még »Emlékezeteit» tette közzé, melyekben rendkívül érdekesen beszéli el írói és színházigazgatói életének és a körülötte történeteknek egyes fonto-

sabb részleteit. Mily különbség szilaj és merész ifjúságának zavaros forrongásai és azon egyszerű, nyugodt, emberileg szép világbölcsesség között, mely ez »Emlékezetei»-ben kifejezést lel. A víg, tomboló ifjúból szilárd, határozott jellem lett. És mégis, Laube egész életének megvan egységes jellege, és ez: a haladás magasabb tökéletesség felé. Miután Laube képességeinek tudatára jutott, bátorsággal értékesítette őket; mióta hogy hivatását felismerte, kizárólag ennek szolgált, eszményéhez pedig hű maradt mindenkor.

—s.

IRODALMI HIREK.

— JÓKAI MÓR új regényt írt, mely először a »Nemzet»-ben fog megjelenni. Címe a regénynek »A kis királyok»; négy kötetre fog terjedni, társadalmi tárgyú s a negyvenes években játszik. Dolgozik Jókai egy más regényen is, melynek címe »Martínuzzi»; de az e regényhez szükséges, hosszabb időt igénybe vevő történeti tanulmányok folytán, annak közlése a jövő évre marad. Jókainak »A löcsei fehér asszony» című regényéből Révai testvérek kiadásában megjelent a Jókai Róza művészi rajzaival díszített 7., 8., 9., 10., 11. és 12. füzet. Minden füzetnek olcsóra szabott ára 25 kr. Mint hírlík Jókai folyó hó 20-án Kassára utazik; s onnan tovább Jászóra, Ránkra s Abauj-Torna egyéb vidékeire. Utjának célja ethnografiai s egyéb tanulmányok.

— RÁKOSI JENŐ teljesen felüdülve érkezett haza Gleichenbergből, hol két hónapig betegeskedett.

— PULSZKY-JUBILEUM. Az országos régészeti és embertani társulat nagyérdemű elnökének, Pulszky Ferencnek, 50 éves írói jubileumát megünnepelni óhajtván, tudvalevőleg bizottságot küldött ki az ünnepély kivételének megállapítására. A bizottság a következő felhívást bocsátotta ki: »A magyar tudományos irodalomnak alig van egyetlen ága, mely úgy szólva előzők és korábbi kísérletek nélkül, pár évtized alatt oly számbavehető eredményt tudna felmutatni, mint a hazai régészeti irodalom. A tudomány színvonalán álló szakközönség, az ország egész területére kiterjedő régészeti társulat a nemzeti és vidéki múzeumok gazdag állandó tárlatai és közelebbről három, a nagy közönség érdeklődését teljesen megnyert nagyobb kiállítás tesz ez állítás valóságáról fényes tanúságot. A nemzet közművelődésére igen nagy befolyással bíró eme társadalmi és tudományos mozgalom központja a nemzeti múzeum és annak tudós igazgatója, Pulszky Perencz, kinek félszázados tapasztalatai és ismeretei e mozgalmakat vezették, házias vendégszeretete, magas műveltsége a holt tőkét gyümölcsözővé tették és hazafisága mindezt nemzeti irányba terelte. Pulszky Ferencnek ugy eme, mint általában a tudomány és közművelődés terén szerzett érdemei az országos régészeti társulatot arra indították, hogy az ő irodalmi működésének 50 éves jubileumát megörökítse, mely ünnepélynek kivételét az alulírt bizottság feladatává tette. A bizottság megállapodásának eredménye a Pulszky-album, mely az ünnepelt és Fehérváry életrajzán kívül nagy és díze-

sen előállított alakban, mintegy 25—30 íven a hazai összes régészeti irodalmat kisebb, becses hazai tárgyú értekezésben fogja bemutatni a hazai régészeti tudomány csaknem összes művelőinek tollából, kik közreműködésüket már előzőleg bejelentették. A bizottság második célja: egy Pulszky-érem veretése. Oly férfiú érdemeinek megörökítése, ki egy félszázad óta a hazai régészet előrevitelével és népszerűsítésével foglalkozik, legméltóbban történhetnék egy emlékérem veretése és elterjesztése által. Ez érem kiadását is felvette programjába a kiküldött bizottság, sőt annak igen szép mintázását el is készítette. A magyar archaológia igaz barátaitól és Pulszky tisztelőitől függ, hogy e tetemesebb költségbe kerülő két díszmű, t. i. a Pulszky-album (3 frt) és Pulszky-érem (2 frt előfizetési árban) szintén közkézre kerüljön és elterjedjen a hazában, mely összeg folyó évi szeptember 15-ig Czanyuga József társ. pénztárnok urhoz (Budapest, nemzeti múzeum) beküldendő. Azoknak adományai, kik ugyis mint az ünnepelt barátai, ugyis mint a hazai régészeti irodalom Maeccnásai, az illető megünneplésére szükséges előkészületek és az album minél díszesebb kiállíthatása céljából nagyobb összeget szántak, mindig nyilvánosan fognak nyugtáztatni. Br. Nyáry Jenő elnök. Torma Károly, dr. Henszlmann Imre, Havas Sándor, P. Szathmáry Károly a bizottság tagja.

— PETŐFI-ÜNNEPÉLY. Kegyeletes irodalmi ünnepélyt rendeztek e hó 10-én Sár-Szent-Lőrinczen; emléktáblával jelölték meg azt az iskolát, melyben Petőfi Sándor az 1832 3-iki tanévben a gymnasium első osztályát járta, s azt a házat is, melyben akkor lakott. Ezt a házat akkor Hittig jegyző bírta s ennek Amália nevű lányához írta később a költő »gyermekkori barátómböz» című költeményét.

— GEORGES SAND emléksobrát La Ghatreban f. hó 10-én leplezték le nagy ünnepélyességgel, roppant közönség jelenlétében. A francia Akadémia nem volt képviselve, mert nem akart szakítani hagyományával és hódolni egy nő szobra előtt. A francia lapok e miatt élénken támadták meg az Akadémiát. Az ünnepélyen beszéltek előbb Décourteix polgármester s Perigois képviselő La Chatre város nevében és Kaempfen szípművészeti igazgató. Majd ARSÈNE HOUSSAYE mondott beszédet az »írók társasága» nevében, kikelve az Akadémia ellen, amiért nem vesz fel írónókat. »Nem akarok messze visszamenni», úgy mondá, »de nem kell-e sajnálni, hogy Stael asszony, Mars kisasszony, Girardin asszony, Rachel kisasszony és Georges Sand nem voltak az Akadémia tagjai? A halhatatlanok tán kevésbbé unatkoztak volna e híres nők társaságában. Az írók társasága szerencsésebb volt, mert tagjai közé sorozta e nem akadémikus halhatatlan nő.» Felszólalt aztán Paul Meurice és tudatta, hogy VICTOR HUGÓ, ki a kongresszuson van elfoglalva, nem jöhetett el, de levelet küldött. Victor Hugo levele így szól: »Huszonöt vagy harmincz évvel ezelőtt a nagy és kitűnő nő, a kit ma ünnepelünk, a legélénkebb és legméltánytalnabb támadások tárgya volt. Alkalmam volt egy közös barátunkhoz, Hetzel Gy-

lához levelet intézni, melyben ezt írtam: «Minden erőmből tapsolok önnek és köszönöm, amiért Georges Sandot éppen most dicsőítette. Bizonyos rossz hajlam uralkodik most e szép hírnév, e kiváló szellem ellen küzdeni. Bizonyára nálam senki sem engedi meg jobban a magas, komoly bírálatot, melynek Aeschylus, Isaias, Dante és Shakespeare is alá vannak vetve és melynek ép annyi joga van Homer hiányaihoz, mint a csillagásznak a napfoltokhoz, de az irodalmi gyűlölködés vadságait, a férfiak elkeseredett támadásait egy nő ellen, a törvényszéki retorika alkalmazása egy nemes, fényesnevű író ellen: ezeket visszaszítom, ezek ámulatba ejtenek és mélyen bánatnak. Georges Sand fényes szív, szép lélek, nemeslelkű harczoza a haladásnak, korunk egy lángja. Igazabb és hatalmasabb bölcselkedő, mint bizonyos többé-kevésbé híres atyafiai a jelen pillanatnak. És ezen gondolkodó fő, ezen költő, ezen nő ellen valami vak, igazságtalan reakció tör ki. En sohasem láttam szükségesebbnek George Sandot becsülni mint most, amikor sértegetik.» Ezt 1859-ben, 25 évvel ezelőtt írtam. Ugy tetszik nekem, hogy most, mikor dicsőítik őt, nem tehetek jobbat, mint ismételni amit mondtam, amikor bánították.» — Victor Hugo e levelét nagy lelkesedéssel fogadták. Végül LESSEPS Ferdinánd mondott néhány szót; felemlítette, hogy tíz gyermeke közül az egyiket, Georges Sand tiszteletére, Solange névre keresztelte. «Arsène Houssaye» — így végzé Lesseps — «azt mondja, hogy az akadémiának kötelessége lett volna Georges Sandot felvenni tagjai közé. Ha egy nő belépne az akadémiába, tíz év múlva csupa nők volnának benne; a férfiak senkinek sem kellenének.»

— VÉRTESI ARNOLD egyik nagyobb elbeszélése jelent meg Debreczenben, az ottani «Ellenőr» könyvnyomdájában. Címe «A jegyző-kisasszony». Egyszerű történet, melynek hőse a «jegyző-kisasszony», kiragadtva egyszerű környezetéből, a fényes lámpánál összegegeti magát, s habár éli világát a messze földön; gyakran áhítzik testvére sorsa után, a ki férjhez ment egy falusi korcsmároshoz, ugyanahhoz, ki egykor neki udvarolt, mikor ő még nem lady Egerton, hanem «jegyző-kisasszony» volt. A könyv ára 1 frt.

AZ ORSZÁGOS DALÁRÜNNEP.

Az orsz. dalárünnepről érkezett utolsó híreket a következőkben állítjuk össze:

Miskolcz, aug. 10-én.

A tegnapi összelőadás után, mint már tegnap is jelenttem, a dalárdák lankadatlanul és versenyezve énekeltek a tanyákon. A pécsiék tegnapi kirándulása kitűnően sikerült. Ma 9 és fél órakor a mindszenti róm. kath. templomban a pécsi dalárda Hoffer vocal miséjét adta elő. A templom már 9 órakor zsufolásig megtelt intelligens közönséggel, ugyanannyira, hogy egy hölgy rosszul is lett. A pécsi dalárda

bemutatta, hogy a templomi ének terén is mily haladást lehet tenni. A dalárok elragadtatással beszélnek egy a szerzeményről, mint annak minden tekintetben correct előadásáról. A központból itt időző művészek melegen gratuláltak a dalárda elnökének. Ha nem templomban vagyunk, leirhatlan tapsvihar jutalmazta volna e kitűnő előadást. Az offertorium alatt Radvány Alice kisasszony, Radvány István keresk. tanácsos leánya Gounod «Ave Mária»-ját énekelte zongora-kísérettel. A csengő hang tisztasága s terjedelméről a műértő közönség igen elismerőleg nyilatkozott.

A pécsi dalárda mai sikere a templomi éneknek cultiválására nagy befolyással lesz. Több dalegylet, köztük az egri, elhatározta, hogy legközelebb e téren szintén kezdeményt tesz. — A debreczeni dalárda Soltész Nagy Kálmánné szül. Dálnoky Mariska a polgármester neje által gyönyörű babérkoszorúval lön kitüntetve. A pécsiék több üdvözlő sürgönyt kaptak. Így a pécsi polgári casino elnökétől, ki jelzi, hogy fogadtatásukra már is folynak az előkészületek. — A dalárok Miskolcz város vendéglátását nem győzik dicsérni. A díjakra nézve a következő véleményt hallottam szakértői körökben. A mintadalárdák díja kétségekívül Pécsé. A első csoportban díjaztatnak Ungvár, Rimaszombat, Eger, Szathmár. A második csoportban az előzők közül valamelyik, aztán Ujhely, Szeged, Szegzárd.

Ma reggeli 10 órakor a közgyűlést folytatták a nemzeti casino nagytermében. A gyűlés főtárgya volt az ügyrend módosítása fölött félbeszakadt tárgyalás folytatása. Előbb azonban a tegnapi kiküldött bizottság a jury eljárására vonatkozó munkálát mutatta be, mely felolvastatván, általános tárgyalás alapjául elfogadtatott. A részletes tárgyalás előtt Bartay Ede elnök indítványára kimondta a közgyűlés, hogy a díjak ezentul nem egyesek vagy testületek által ajánlatnak fel, hanem a dalszövetség maga készített arany és ezüst érmeket, valamint díszokmányokat, mint I., II. és III. díjat és ezek fognak kiosztatni. Ezzel kapcsolatban Ábrányi Kornél indítványt tett, hogy ha már felfüggesztette az egylet az érem-rendszert, akkor szükségtelen a tervezet készítésére kiküldött bizottság által ajánlott titkos szavazás, hanem a jury zárt ülésben nyílt szavazással ítélje oda az érmeket, melyeket annyi dalegyletnek kiadhat, a hány azt megérdemli. — Hosszas vita után a közgyűlés elfogadta Ábrányi indítványát, azzal a hozzáadással, hogy a jury minden egyes díj odaítélését indokolni tartozik.

Ezután folytatott és befejeztetett az ügyrend még hátralevő pontjainak tárgyalása, mely most véglegesen 17. §-ban állapított meg. A számvizsgáló bizottság jelentése szerint a pénztári számadások teljesen rendben találtattak, ennek folytán a pénztárnoknak 1882. évtől mai napig a felmentvény megadatott. A királyhymnusz alapjának pénztárában 865 frt 41 kr. és 43 darab arany találtatott, mire nézve pénztárnoknak a felmentvényt szintén megadták s utasították a bizottságot, hogy a mérleget nyomassa ki és küldje meg az egyes egyleteknek. Ezután az indítványok kerültek tárgyalásra. Marosvásárhely képviselőjének indítványára elhatározatott, hogy a

versenydarabok pályázata akként intéztessék el, hogy a beérkezett pályaművek közül a bíráló bizottság a legjobbat válassza ki, s azt a központ sokszorosítsassa és küldje meg minden egyes dalegyletnek. A díjazotton kívül még jónak talált darabokat a dalszövetség saját költségén kinyomatja s azok elárúsításából befolyó összegből a szerzőnek tiszteletdíjat fizet. Indítvány tételét az iránt is, hogy tekintettel a pénztári kedvező eredményre, egy segélyalap szerveztessék, melyből oly dalegyletek kapjanak segélyt, melyek képviselőiknek az orsz. dalárünnepélyeken való megjelenését anyagilag fedezni nem képesek, ez indítvány azonban »szébb jövő»-re elhalasztatott.

Déli 1 órakor díszebéd volt a »Korona»-ban és délután 5 órakor ismételték a tegnapi összelőadást, nagy közönség előtt a városház udvarán. — Este 9 órakor a miskolczy daláregylet által az ünnepelel vendégek tiszteletére, tánczvigalom volt a vármegyeház nagytermében.

Aug. 11-én.

A dalár-egyletek tiszteletére tegnap rendezett tánczvigalom fényesen sikerült és csak ma reggel ért véget. Az első négyest hatvan pár tánczolta.

A mai 9 órakor kezdődött közgyűlésen Vay Béla báró elnökle alatt a debreczeni 1882-iki dalárünnepélyen odaitélt díszokmányokat osztották ki a jelenlevő kitüntetett rimaszombati, szegedi polgári, a marosvásárhelyi és csabai dalegyletnek. Azután felolvasták a jelen kitüntetéseket. Mint mintadalárda a pécsi egyhangulag az első díjjal jutalmaztatott, a debreczeni dalárda pedig arany érmet kap. A többi díjak sorrendje a következő: az unghvári dalárda egy ellen, az egri 8 egy ellen, a rimaszombati 5 négy ellen, a második csoportban a szegzárdi 6 három ellen, a szathmári 7 kettő ellen, a jászberényi 8 egy ellen. Ezenkívül díszokmányt kaptak az ujhelyi, a szegedi, a kassai és a szentesi dalárdák. Erre a díjakat nagy ünnepepélyességgel kiosztották és az egyes dalárdák képviselői meleg köszönetet mondtak. Bartay Ede a díszelnöknek és a városnak meleg szavakkal mondanak köszönetet. Lengyel pedig a díjak felajánlóinak szavazott hálás köszönetet. Vay Béla báró hosszabb beszéddel fejezi be a közgyűlést. Ma este díszhangverseny lesz.

Aug. 12-én.

Az országos dalárünnepély utolsó napja a nemzeti színházban tartott hangverseny és a »Korona vendéglőben» rendezett bucsu-estélylyel ért véget. A nemzeti színházat a közönség valóságos ostrom alá vette a jegyekért, de a nyert műélvezet busásan megjutalmazta a fáradságot. ÁBRÁNYI KORNÉL «Prolog»-jával vette kezdetét a hangverseny; HUBAY ARANKA, a kolozsvári nemzeti színház tagja szavalt sok bensőséggel s nyugodt előadása és férfias hangsúlyozása különösen tetszett a közönségnek, mely a szerzőt is kihívta; HAJÓS ZSIGMOND, a m. kir. operaház tagja, Gastaldon «Tiltott dal»-át énekelte nagy hatással; ÁBRÁNYINÉ WEIN MARGIT a »Romeo és Juliá»-ból énekelte a «Valse concertet» s népdalokat énekelte frenetikus tapsra ragadva a közönséget. Sok tetszést

aratott MARGO (*Morgenstern*) CELIA is népdalaival s *Mignon* egy magándalával. Nagy hatást értek el NEY DÁVID a *Varázsluvola* egy áriájával s JUHÁSZ ALADÁR zongorajátékával. Részt vettek még a hangversenyben WALDMAN ALBERT, SZUK ENDRE és a pécsi dalárda. A közönség valamennyi szereplőt zajosan, tapssal tüntette ki.

MEYERBEER UTOLSÓ PARTITURÁJA.

— Henry Blaze de Bury emlékeiből. —

II.

Meyerbeer ajánlata, hogy «hasznosan» fog közreműködni művemben», csábító hatást gyakorolt rám; de nem mertem rögtön elfogadni, mert ő darabomat még nem is ismerte. Midőn erre figyelmeztettem, így felelt:

«Csak azt mondhatja ön, hogy még nem olvasta fel nekem, mert ha önnek elég, a mit én elmondok, tartalma a következő: a színpadon Goethe ifjúsága nem lehet más, mint egy nagy lélek küzdelme, mely önmagát keresi. Ezt a válságot, a geniusnak és szenvedélyeinek ezt a küzdelmét kell önnek tanulmányoznia azon források után, melyeket művészete nyújt, és midőn ez az ön művészete mindent megmondott, a mire képes, akkor jövök én, a negyedik és ötödik felvonás között, közjátékkal, hogy valóvá tegyem költőnk mondását: «A hol a szó végződik, ott kezdődik a zene». Nem lesz ott sem duo, sem cavatine, semmi abból a szokott elrendezésből, hanem adott pillanatban, egy pontra összpontosítva, énekeseim, karaim, zenekarom, orgonám; — valóságos robbanás!

Ez fényes volt, de mulandó; a veszedelem kikerülte figyelmemet az első negyedóra kápráztató hatása alatt; Auguste Barbier figyelmeztetett rá először: «Örülhet neki tetszése szerint», — így szólt, — «de én úgy vélekedem, hogy megadta darabjának a halálos döfést.» — Hogyan? A halálos döfést? És azért, mert kieszközöltem, hogy Meyerbeer részt vesz benne?

«Ha Meyerbeer részt vesz egy műben, ez annyi, mintha azt neki áldozták volna mindenestől. Értem, hogy ön öt percnyi tremolót akar a holdvilágos jelenet alatt, midőn Goethe elmondja a *Faust* tartalmát barátainak; de ily terjedelmű közjáték, és úgy jóformán a darab végére helyezve, az örültség! Ön nem sejtí, mily sors vár művére; a közönség eljön majd Meyerbeer felvonása kedvéért, melyre természetesen összehalmozza az estének minden vonzó phantasmagoriáit, és a mi az öné a darabban, az lefolyig nyolcztól tizig elhagyatottságban, tíz-tizenkétezer frank bevétellel, mert azt mondják, hogy azoknál az előadásoknál felemelik a helyáratat.»

Lehetett valami igaz a dologban, de engem nem győzött meg, és én csak annál hevesebb elragadtatással dolgoztam, hogy mennél többet hozzak a zene keretébe: Az *Erkönyg*, a párkák dala *Iphigeniá*-ban, Margit jelenete az egyházban, *Faust* második részéből a seraphi hozsánna, minden belekerült, úgy hogy 1861. januárius 28-kán Meyerbeer már ezt írta nekem Berlinből:

«Hat hét alatt egészen befejeztem zenémet; az a rész, melytől leginkább féltem

és melyről szerettem volna, ha megváltoztatjuk (a templom jelenet *Faustból*), az sikerült mindannyi közt legjobban, és reményem, hogy ön meg lesz vele elégedve. Nem kérek öntől semmi változtatást, a többi képeket és melodramatikus jeleneteket illetőleg sem, melyeket kidolgozhattam úgy, a mint ön kijelölte. Csak egy van, mely nyugtalanít engem zenei tekintetben, és melynél még nem határozhattam el magamat; az *Erkönyg*. Schubert zenéje oly népszerű lett mindenütt, hogy lehetetlennek tartom, hogy a közönséggel mást fogadtassanak el arra a szövegre, és magam is annyira hatása alatt állók, hogy nem voltam képes más zenét írni, mely kielégített volna. Azt hiszem tehát, hogy még kellene tartani Schubert zenéjét alapul, azt karokkal környezni a rémkirály leányai számára, és a Schubert-féle dallamokat megosztani a három szereplő közt; e mellett, természetesen, zenekarra átteni a darabot, melyet Schubert csak zongorára írt.»

«Már most két mód van, melyen ezt meg lehet tenni: az egyik az, hogy melodramaszerűen beszéltejük az atyát és fiát, és ezalatt Schubert dallamait a zenekarra bizzuk, úgy hogy a tulajdonképeni ének a rémkirályra és leányaira marad, a másik mód szerint az atya és fia szerepét is énekesek adnák. Szíveskedjék velem tudatni, hogy melyik módot tartja ajánlatosabbnak. Tisztán zenei szempontból előnyösebb, ha mind a hárman énekelnek, de én önmagamban az eldöntést Szíveskedjék azt is megírni, hogy irt-e ön egy «tanulók kara»-t, mint az szándéka volt, és ebben az esetben küldje el, kérem, rögtön, mert szívesebben csinálnám meg most, midőn még képzeletemben él a zene szerepéről való benyomás, mint később, mikor más munka eltérített majd tőle.»

Elragadtatva a tárgytól, megelégedve önmagával, mind nagyobb kedvében a komponáláshoz, most azt tervezte, hogy nyitányt ír; siettem ezt Barbier barátom tudomására hozni, mintegy ellenvetésül kedvezőtlen jóslatára, de az ő skeptikus kedve nem engedett: «Mit!» — így felelt — «majd meglátja, talál ő még utat-módot, hogy magára húzza a takarót egészen.» — De már azt megengedi talán, hogy nyitányt a függöny felgördülése előtt játszának, és ha a közönség elfőtt, hogy azt meghallgassa, már csak kénytelen lesz meghallgatni a darabot is. — «Milyen naiv ön és mily kevésbé ismeri Meyerbeert! Rááll egy fogadásra?» — Milyenre? — «Na, hogy ő bizony vár, míg maga megkezdte a darabot és kitétte magát, nyitányát meg majd elhelyezi a negyedik és ötödik felvonás közé, vagyis közvetlenül a közjáték elé, hogy így semmi kétség ne legyen, hogy itt csak az ő számára van hely:»

Et moi j'aurai servi de héraut à sa gloire.»

III.

Barbier skepticismusában nem tévedett. Néhány héttel később Londonban találkoztam Meyerbeerrrel és nem késtem beszélgetésünket a nyitányra terelni; már nagyban mondtam neki köszönetemet, hogy beleegyezett tervének megváltoztatásába, midőn így szakított félbe:

«Ön csalódik, én nem változtattam semmit, én egész egyszerű nyitányt írtam, mely terjedelmesen kifejezi hősi életét és művét.» — Hisz mi nem kerünk öntől egyebet, La Rounat és én — «Igen, de önök azt a darab eléjére akarták, és ez nem fér össze avval a művészi hatással, melyet én akarok elérni; nem valami *melodráma*-hatást akarok én, hanem hirtelen egy pontról szétsugárzót, mely egyszerre támad, miután a zene az estén át hallgatott. A közjáték elé helyezem tehát nyitányomat, és azon pillanatig egy hang se érje a hallgatók fülét. Jól megértse, egy *hegedűt halljanak csak hangolni a zenekarban, és egész tervem dugába dől.*»

Ezt el kellett fogadni, vagy abban maradt az egész; lassankint a járulék felémészte a mű derék részét; mi lesz most a színműből ilyen közjáték mellett, mely egyre dagad? Mert mi tagadás, szolgálatkészségemben a mester iránt, lázas törekvésben az eszmény után, mely akkor elfogott és — pirulás nélkül valom be — ma is elfog, külön drámát csináltam belőle a magaméban, olyannyira, hogy Meyerbeerne a zene megírásához nem is volt szüksége arra, hogy művemet ismerje: «Elolvassom majd, ha végig irtam partitúrámat», — így nyilatkozott elejétől fogva — «ma mit tudnék meg belőle? Nem tudom-e, hogy az ön első négy felvonása nem irányulhat más cél felé, mint közjátékomhoz? És a mi az ötödiket illeti, az az ön dolga, és én bízom önmagamban. O tehát megírta zenéjét behunyt szemmel, és színművemmel csak azon a napon ismerkedett meg, a melyen én partitúrájával. 1861. augusztus havában következő levelét vettem Emsből:

«... Ön azt írja nekem, hogy talán meglátogat Emsben; ez nagyon szép lenne, mert most már fontos, hogy megismerkedjem kész darabjával, hogy tudjam, mennyiben készítik elő a megelőző felvonások azt, a melyre zenét irtam, és mennyiben igazolják zeném jellegét, melyet az általános eszme szerint adtam meg neki, mert eddig csupán azt nyertem öntől.»

Szeptember első napjaiban találkoztam vele Emsben, és midőn reggeli után ezerféle apróságról beszélgettünk, melyek őt ilyenkor, midőn munkája szünetelt, foglalkoztatták, hirtelen ezt kérde: «Na, és a *Goethe ifjúsága*?» — Csakugyan itt az ideje, hogy felolvassam, ugy-e bár? — Ő felment szobájába, én meg kéziratomért. Az első három felvonásnál szeme sem mozgott, komoly, figyelmes maradt; a negyedik alatt izgatott lett; az ötödik után könnyekkel szemében kezét szorított velem és azt mondta, hogy művemnek nincs szüksége zenére, de minthogy már kész, vegyük mégis hasznát; ezzel elővette a titokteljes kötetet és a zongorára tette, hol én kedvemre forgattam.

A bevezetés mintegy kifakadt a színműből és átvezetett Goethének látomásteli álmára. A fiatalok fájo küzdelmei közt a költő elgondolkozik, kételkedik, szenved; szerelme vagy hivatása, melyik győz majd? És ha jól meggondolja, mi is az a hivatás, melylyel minduntalan útját állják? Ha létezik, mutassa meg, nyilatkozzék. Ekkor megszólal a zene. És a mint szól, látomások népesítik a szín-

pad hátterét; a költőnek minden szava egy képet kelt, mely megragadja, a jövő hajtja a jelent; hiába, Goethe nem képes ellenállni, küzdeni a javakért, melyekből ittas; a zene kiáltja neki: Haladj, haladj! feledd ezt az idyllt, menj emberek közé, menj országokat látni. Beszél neki Olaszországról és a Colosseumról, Görögországról és a Parthenonról, elébe hozza a római elégiákat, Tassót, Iphigéniát, az Erliköniget, Mignont; tűzbe hozza, ámulásba ejti, és csodáról csodára elvezeti Margitig, a legfelsőbb jelenésig ez álomban, mely orgonazenével, a templomjelenettel teljes nagyszerűségében végződik, és melynek a véghezsánna *Faust* második részéből apotheózisa.

Es mindez kész volt és kézzelfogható: *liber scriptus*.

* * *

A mesternek közbejött halála megakadályozta a mű előadását. Több posztum szerzeménye között ezt is csak harmincz évvel halála után, 1844-ben, szabad nyilvánosságra hozni, addig Berlinben marad letétben, Meyerbeer végrendeletében foglalt határozott kijelentése értelmében.

ZENÉSZETI HIREK.

~ A MAGY. KIR. OPERAHÁZ megnyitót díszelőadása alkalmával, melyen a király is jelen lesz egész kíséretével, a földszinti támlásszékeken hölgyek nem foglalhatnak helyet. Az operaházban már hozzá fogtak a csillárok összeállításához. A nézőtéri nagy csillárnak összeállítása négy heti munkát igényel. A próbák egy hétig fognak tartani. — Káldy Gyula az opera főrendezője, a napokban Bécsbe utazik, hogy Erkel Ferencz *«István király»* című dalművéhez szükséges díszletekre vonatkozólag a bécsi díszlet-festő társaságnak utasítással szolgáljon, továbbá, hogy több opera és ballet díszletének mielőbbi elkészítését sürgesse.

~ HANG-GYORSIRÓ. Nagyérdékű találmányt mutatott be a napokban gróf Forgách Béla a kormányának. Új szerkezetű phono-stenograph az, mely a zongorán előadott zeneművet a játék alatt híven és pontosan leírja. A gép abban különbözik az eddig ismert, tökéletlen szerkezetűtől, hogy a zene-daraboknak rithmusát is egész híven feltünteti s az egyes hangjegyeket tisztán írja le, úgy hogy az áriák minden nuance-a kifejezésre jut. Azonkívül ez új gép bármely közönséges zongorán könnyen alkalmazható, nem úgy, mint az eddigi kísérlet, melynek számára külön zongorát kellett készíteni. Gróf Forgách Béla az illető találmányra szabadalmat kap a kormánytól. A gépnek egy tökéletesített példánya most készül egy fővárosi gyárban s az országos kiállításán látható lesz.

~ A PÉCSI DALÁRDA a miskolci országos dalversenyéről, hol az első díjat nyerte el, f. hó 13-ikán délután érkezett haza Pécsre, hol fogadtatására nagyszerű előkészületeket tettek. E dalárda már az ötödik díjat viszi haza s tavaly a zürichi kiállításán is kitünt. A pécsi polgári casino igazgatósága vállalta magára a fogadtatás rendezését s ennek imponzánsabbá tételére egy felhívást intézett a közönséghez. Ennek folytán számos épület lobogókkal díszítettek fel s a közönség a vasuti pá-

lyaházhoz vezető utcákon sűrű sorfalat képezett. Midőn 5 óra 35 perczkor berobogott a pályaházba a mohácsi vonat, a pécsiek a Rákóczi-indulóval s zajos éljenzéssel fogadták daláraikat. A dalárok a pályaházban megállottak, a zászló mellett Aidinger János kir. tanácsos s Pécs polgármestere (ki Miskolczon volt a dalárdával) Hofler Károly tenorista s Jilly Alajos (a nyert ezüst babérokoszort tartva) állottak, midőn Bolgár Kálmán ügyvéd szép beszéddel üdvözölte őket; a dalárda nevében Jilly Alajos válaszolt s a dalárda egy dalt zengvén, a menet megindult a városba. Az uton mindenütt felhangzott az éljenzés s az ablakokból virágokat szórtak le lábaik elé. Az elemi iskola előtt még egyszer elénekelvén az egyet jellegét, szétoszlottak a dalárok, kipihenni az ut fáradalmait. Tiszteletökre bankettet fognak rendezni.

~ UNGVÁRRÓL jelentik e hó 11-ről. Ma este 7 órakor érkezett meg derék dalárdánk miskolczi diadalutjából, magával hozva pályadíját; az indóházban roppant nagy és díszes közönség fogadta a dalnokokat, kiket a hölgyek koszorúkkal és virágbokréttakkal tüntettek ki. A pályaudvarban a katonai zenekar a Rákóczi-indulót játszotta. A tüzoltók teljes díszben jelentek meg, s a megyei és városi tisztikar, az ügyvédegylet s több testület tagjai künn voltak s a polgárság beláthatatlan tömege hullámozott a pályaháznál. A zene lecsillapultával Szieber Ede főgymnasiumi igazgató sikerült beszéddel üdvözölte a dalárdát. Szavait a tömeg zajos éljenzéssel kísérte. Erre Zolcsák János, a dalárda elnöke válaszolt. Az egyet zászlóját tömördek koszorúval lepték el. Az elnököt, a karnagyot s a dalárokat koszorúkkal s bokréttakkal halmozták el városunk lelkes hölgyei. A középületeken s magán házakon zászlók lengenek. A dalárda és a fogadásukra kiment közönség katonazene kíséretével vonult a főgymnasiumi épülethez, a zászlót ott elhelyezendők. Este a dalárokat megvendégelte a közönség.

~ A PÁRISI OPERA köréből azt jelentik, hogy Vaucorbeil igazgató, a ki csak Jules Ferry erős protectiójának köszönheti állását, le fog mondani. Kérdést intézett Perrin urhoz, a Théâtre Français igazgatójához, a ki az előtt az operát is vezette, nem volna-e hajlandó ez állást elvállalni. Perrin tagadólag válaszolt és most három jelöltet emlegetnek az állásra: Armand Gouzier, ki 1870-ben Budapesten járt az Arrogante ünnepély alkalmával és jelenleg az összes subventionált színházak felügyelője, Gaillard énekest és Leonce Détröyat urat, a *«Pedro de Zalaméa»* és *«Aben Ahmet»* című operák szerzőjét.

SZÍNHÁZI HIREK.

~ A NEMZETI SZÍNHÁZ Szt. István napján nyílik meg az *«Ember tragédiája»*-val. A próbák már megkezdődtek.

~ A NÉPSZÍNHÁZBAN HEGYI Aranka k. a szabadságidejének leteltével csütörtökön kezdte meg szereését, mint *Vio-*

letta a *«Furcsa háboruban»*. A közönség igaz kedvvel hallgatta a kedvelt fiatal primadonnát, a ki a sűrű tapsot szép énekével és kecses játékával érdemelte meg. Volt a népszínháznak e napon vendége is: THARASZOVITS Margit k. a. a szegedi színház tagja, ki kevés sikerrel működött.

~ A BUDAI VÁRSZÍNHÁZ átalakítási munkálatait a napokban megkezdették. Az egész színház, a nézőtér és színpad oly gyökeres átalakításokon megy keresztül, hogy úgy a külső dísz, mint a czélszerűséget és kényelmet szem előtt tartva, minden igényeknek meg fog felelni. Az előtermekben, a folyosókon, a páholyokban és a nézőtér valamennyi helyén új festések és kárpitok lesznek alkalmazva. A folyosók régi porló vakolatát lebontják és beton mészszel helyettesítik s igen díszesen ki fogják festeni. A páholyok a földszinten és az emeleten már kárpitozva vannak, igen szép bordeaux színű nyomott virágos kárpittal s az aranyozás a páholyok körül szintén megújított. Jeleleg a mennyezet javításán, illetve megújításán dolgoznak. A mennyezet alapszínét fehér s aranyos virágu kárpit fogja képezni. A régi kopott szalagdíszek, az oszlopfejek, valamint az oszloptartók szintén meg fognak újítani. A nézőtér fapadjaikat piros bársony támlásszékek fogják felváltani s úgy az emeleti, mint a karzati ülőhelyek egészen új és kényelmesebb elrendezést nyerne. FELEKI Miklós igazgató jelenleg vidéken tartózkodik szerződési czélból, hogy a társulatánál még be nem töltött helyekre kitűnő erőket szerződtessen.

~ A MAGYAR SZÍNÉSZEGYESÜLET központi igazgató tanácsa a napokban ülést tartott, melyen első sorban BÉNYEI igazgató bejelentette, hogy az egyesületi iroda számára a vas-utczában, jutányos bérlettel, oly kényelmes helyiség vétetett fel, mely nemcsak a tanácsülések, de még a közgyűlések megtartására is alkalmas. BALOGH Alajos és MIKLÓSI Gyula színigazgatók bejelentik, hogy f. évi szeptember hó végén tul nem vezetik színtársulatot, mit az igazgató tanács azzal vesz tudomásul, hogy amennyiben ez időn tul is vannak szerződött tagjaik, azokkal ügyeiket intézzék el és jelentsék be a tanácsnak. Nagy Vincze színigazgatónak 1885. október 1-ig terjedő megújított engedélye a belügyminiszteriumtól leérkezvén, annak leküldése elhatározott. Egy felmerült eset alkalmából kimondta a tanács, hogy úgy az egyesületi tagok, mint az igazgatók, jövőre ha kiküldöttet kívánnak, ezt ne az utolsó órában s egyszerű sürgönnyel kérjék, hanem a bajokat részletesen ismertető beadvánnyal. Az egyesületbe való fölvétel iránt két kérvény érkezett be: Hervey Ardaí Árpád joghallgató és Kedves Matildtól. Az előbbi alkalmasnak találtatván, az egyesületbe felvétel, az utóbbi azonban elutasított. Ezek után több belügyi s bírósági ügy intéztetett el; végül Ribáry elnök bejelentette, hogy aug. 10-án hat heti szünetre Kolta komárommegyei községbe megy, de sürgős ügyekben ott is rendelkezésére áll az egyesületnek.

~ PÉCZELEN Bárdóczy és Csizsér színtársulata csütörtökön játszott először és mintegy pár hétig fog ott működni.

= LÁSZY VILMOS szintársulata egész nyáron Nyiregyházán marad, melynek közönségével mindjobban megkedvelteti magát.

= PESTI IHÁSZ LAJOS társulata Nagy-Kőrösről néhány előadásra Szolnokra ment.

= VÖLGYI GYÖRGY társulata e héten Karczagra tette át állomását.

= HAIZINGER AMÁLIA, a bécsi Burgszínház egyik legrégebbi tagja meghalt. Vele a régi német színészgárda egyik jelentékeny tagja szállt sírba. Haizinger Amália a Burgszínház legragyogóbb csillagai közé tartozott. Szerepköre nem volt igen tág, de kedves, elragadó alakja mindig rokonszenvet keltett a nézőkben. Nem volt oly nagy művész, mint Mars, Dorval vagy Rachel, hanem olyan, mint a német művésznők rendesen lenni szoktak; kielégítette ha egy-egy nagyobb szerepét kelemmel, örömmel játszotta el. Főbb szerepei voltak Melita Grillparzer «Sappho»-jában, Beatrice a «Messinai ará»-ban, Zerlina «Don Juan»-ban, Lady Macbeth «Donna Diana», Preciosa «Stuart Mária», Julia «Romeo és Juliá»-ban, Gretchen «Faust»-ban, Desdemona, Dona Sol és még sok más szerep, azóta rége elfelejtett darabokban. Morstadt, badeni kamara énekesnek volt leánya. Mind a két bátyja tanár és író volt. Első ízben tíz éves korában (1810-ben) lépett a színpadra Wrainiczky operájában («Oberon, a tündérek királya») játszva Oberon szerepét. Első sikere volt elhatározó élete pályájára. Elkezdett tanulni s szerződötték a karlsruhei színházhoz. 1816-ban férjhez ment Neumann színészhez. 1818-ban művészi körutra indult és Mannheimban, Münchenben, Bécsben és Berlinben nagy tetszés között játszott. 23 éves korában férje meghalt s ő három árvaival maradt özvegyen. 1826-ban a karlsruhei színházban vendégszerplő Haizinger Károly bécsi énekes megszerette s nőül vette. Ekkor járt második férjével Párisban és Londonban, és Párisban úgy megszerették, hogy a «második Mars» névvel nevezték. Midőn leányai, Luiza és Adolphine felnőttek, azokkal járt vendégszerpelni. 1844-ben elhagyta a karlsruhei színházat, és a bécsi Burgszínház tagjai közé lépett, megváltoztatva szerepkörét és átvéve a comicus anyák s salonnőgyekek szerepeit. Romeo kedves Juliájából nem kevésbé művészi alakítású dajka és Faust Gretchenjéből — Márta lett. 1860 márczius 29-én ünnepelte Bécsben 50 éves jubileumát, amikor kartársai és a bécsi írói és művészi testületek igen sok és fényes ovatióban részesítették. Ő felsége akkor az arany érdemkereszttel, a porosz király pedig egy saját arcképével díszített aranyéremmel tüntette ki. Haizinger asszony már a múlt ősz óta betegeskedett és egész télen nem hagyta el a lakását egyszer sem. Itt tudta meg, hogy hú barátja, Laroche meghalt és ez a hír sujtó hatással volt rá. Mintegy négy héttel ezelőtt leányával, Schönfeld grófnéval, kikocsizott a práterbe. E kirándulás óta állapotában végzetes fordulat állott be, két hét óta pedig erői rohamosan hanyatlottak; nem volt semmi étvágya, sokszor elájult.

Gyöngesége mind nagyobb és nagyobb lett, állapotát igen veszélyesnek mondta az orvos. Ischlből ő felsége táviratilag tudakozódott az ősz művész állapota

felől és Schönfeld grófnéhez Gmundenből a hannoverai királynő a következő táviratot intézte: «Mély fájdalommal halom drága, általam annyira tisztelt édes anyjának megbetegedését. Várom értesítését». És midőn az agg művész halálának híre terjedt, a király ő Felsege katonai irodájából Koller főhadnagy megjelent s Haizinger altábornagynak tudtára adta, hogy ő Felsege egy táviratban fejezte ki részvétét. Hoffmann báró Ischlből Bécsbe érkezett, hogy a temetésnél jelen legyen. Wilbrandt igazgató megbetegedett s így a Burgszínház igazgatóját a temetésen Sonenthal főrendező helyettesítette. A temetés e hó 13-án nagy részvét mellett folyt le.

= PÁRISBAN az idén, a cholera és a roppant hőség miatt, még a legkitartóbb igazgatók is kénytelenek voltak színházait bezárni. Mikor arra is volt eset, hogy a «Théâtre Français» bevétele nem emelkedett felül az ezer frankon, a többi színházak absolute nem számíthattak közönségre. Nem is maradt nyitva Párisban csak két színház: az opera és a Théâtre Français. Mult csütörtökön az operában sem volt előadás és így azon a napon megesezt, hogy Párisban csak egy színházban játszottak.

= MEILHAC ÉS GILLE új bohózatot fejeztek be «Ronde du commissaire» címen, és azt Koning igazgatónak engedték át. A bohózat a «Tricoche és Cacolet» fajtájából való; négy felvonásból áll és mintegy 12 személy szerepel benne.

= SZÍNHÁZÉGÉS. Mint Szt.-Pétervárról távirják, folyó hó 7-ikén Tomszkban (Szi-béria) Distler szinagazgató nyári szinköre leégett, kevéssel az előadás berekesztése után. A tűz keletkezési oka ismeretlen. A színház kert közepén feküdt s így más épületet nem fenyegetett veszedelem. De a kár így is nagy s az oltásnál számos ember megsebesült.

AZ AKADEMAI KIÁLLÍTÁSON.

A műbíráló már nagyon megszokta, hogy a nagynevű mesterek remek alkotásait ismertesse a közönséggel s nemcsak a változatosság kedvéért, hanem hogy a jövőbe is egy pillantást engedjünk vetni a művilágot figyelemmel kíséző közönségnek; helyén lesz, ha a jövő nemzedék néhány tagjáról is megemlékezünk.

Mint minden évben, úgy most is, kiállítás rendezett a bécsi képzőművészeti akadémia, s mondjuk ki csak mindjárt, hogy a fiatal művésznövendékek — s itt kivételt teszünk a szobrászati iskolánál — legkevésbé sem kelthetik fel bennünk a reményt, hogy lesz idő, amikor büszkén tekinthetünk a most még az iskola porát szívó műzsafiakra.

Ha párhuzamot akarnánk emelni a jelenlegi és az előző években történt kiállítások között, akkor azon szomorú eredményre kell jutnunk, hogy épügy a festészeti, mint az építészeti szakosztályokban tetemesen hátramaradtak a növendé-

kek azon ifjak mögött, kik az előző években mutatták be csinos munkáikat.

Aminthogy ez áll, úgy igaz viszont az is, hogy a szobrászati osztály tetemesen haladott. Ez osztályból különösen kiemeljük RÓNÁT és LÓRÁNFI. A látogató e két széptehetségű ifju munkáin öszpontosítja figyelmét.

LÓRÁNFI Antal és RÓNA József, mindkettő Zumbusch tanár növendéke, már meglehetősen névvel bírnak a szobrászati terén, s újabb alkotásaikkal nem csekély munkát adtak a szobrászati iskola tanárainak, kiknek a 200 forintos pályadíj odaítélésében a két ifju között kellett választaniok.

Eltelkintve attól, hogy e két magyar ifju közül ki nyeri el a pályadíjat, — már maga a körülmény, hogy az osztrák fővárosban levő képzőművészeti akadémiát látogató különféle nemzetiségű ifjak munkái párhuzamba sem emelhetők ez ifjak munkáival, s hogy a bíráló tanárok beismerték, hogy a pályadíj odaítélésében csupán e két magyar ifju közül lehet választaniok, — elégséges, hogy épügy LÓRÁNFI mint RÓNA jövőjéhez a legszebb reményeket kössük.

RÓNA «Olympiai győztese» és LÓRÁNFI «Keresztény mártyrnője» között kellett választani, és itt vajmi nehéz a választás; mert mindegyik sikerült tökéletes egész. Míg a győztes harcziás, heroí alakja, az olajjal kinyujtott jobbiban, méltóság-teljes tekintetét a kezében levő olajjagra szegezve, — baljában karddal, egy megkapó képet nyujt a klasszikus görög korból, melynek szemlélésénél egy ép oly vitéz, mint bátor nép vonul el lelki szemünk előtt, — addig a «Keresztény mártyrnő» más hangulatba ejt, az őszinte részvét hangulatába. Egy fiatal szűz van máglyahalálra ítélve, ott ül a faalkotmányon, feje dús haja által egy czövekhez van kötve, derekán és kezében a kínzó kötelek mélyen bevágnak. A szűzies mell természetessége oly találó, hogy csak a lelket kellene belé lehelni, hogy a kebel lélekzet alatt emelkedjék.

A megtört, bágyadt tekintet, — a kényserített és mégis nyugalmas posztio nem a megbabolázott fanatistát, hanem egy sorsában megnyugvó nőt mutat, ki elveiert szenved, *elvetve* együtt látszik bukni és kinek a legkínosabb halál sokkal edesebb, mint az élet, melyből csak a czéltévesztettség és a hitsorsosok bukásának tudata maradna fenn.

A tanárok a pályadíjat LÓRÁNFI Antal művének ítélték oda.

LÓRÁNFI-nak egy másik műve görög genre hölgy, ki magát megköszoruzza, ép oly üdén van alkotva, mint szerző majdnem minden műve. RÓNA «Kényes kérdés»-e jóízű mosolyra indít. Valódi magyar kép! Egy padon ül a pór-legény szíve imádjottjával, s míg egyik kezével bajuszát pödri s a leányra tekintve kényes kérdést intéz hozzá, addig a leányka szemérmesen lesütve szeméit, sokatmondó némasággal válaszol. A kis terracotta munka sikerülten be is van festve.

A testészeti iskolából KOMLÓSY Ede, ki még csak kezdő, csinos aktokat és fejrakozatokat mutatott be, melyek szép reményekre jogosítanak. DELIC «Gracchusok» című képe valóban gyönyörű, épügy KRÄMER «Krisztus levétele» is.

LEBIEDZKY Ede «Attila halálát» festette elég sikerrel.

Ami végre az építészeti iskolát illeti, DAHLEN-TANGER bizanci-stylú temploma jogos érdeklődést keltett, épügy a technica ügyessége, valamint a választott színek sikeres összeállítása miatt. A többiek munkája, valóban, számba sem vehető.

NYÁRI SÁNDOR.

KÉPZŐMŰVÉSZETI HIREK.

~ AZ OPERAHÁZ ÓRIÁSI SPHINX-SZOBRAI, melyek a főbejáratot fogják ékesíteni, Strobl Alajos szobrász műtermében már elkészültek s nemsokára helyeikre fognak állíttatni. A Sphinxnek széles talpazaton fekszenek s hófehér carrairai márványból készültek.

~ A TÖRTÉNELMI ARCZKÉPCSARNOK helyiségeiben (várkert bazár) az előkészületek gyorsan haladnak. A favázak már mind a tiz teremben föl vannak állítva s az egyes termekben már hozzá is fogtak azok festéséhez; két-három hét alatt az egész be lesz fejezve s akkor megkezdhetik a képek elhelyezését, úgy hogy szeptember hó elején a képcsarnok megnyitható lesz. A képek chronologiai sorrendben lesznek elhelyezve, az egyes nagyobb korszakok hősei lehetőleg egy teremben fognak csoportosíttatni.

~ A MESTERISKOLOBAN a napokban kezdték meg a termék festését és részbeni berendezését. A három nagy műterembe való felszerelések már munkában vannak nevezetesebb iparosainknál és szeptember közepére elkészülnek. A lépcsőház és folyosók díszes festését már szintén megkezdtek s nemsokára hozzáfognak az épület környékének rendezéséhez és parkirozáshoz. A munkával csak szeptember végén készülnek el.

~ A BUDAVÁRI MÁTYÁS TEMPLOMNAK, műemlékeink egyik legbecsesebbjeinek restaurálása immár közeledik végleges befejezéséhez. A templom belsejében a restaurálási munkálatok annyira előrehaladtak, hogy a miniszterium azon kívánságának, miszerint a templom 1886 augusztus havában az isteni tiszteletnek átadásék, minden bizonynyal meg fognak felelteni. A templom hajóit elválasztó hat nagy goth stylú oszlop már mind föl van állítva; a csúcsíves mennyezet szintén elkészült s a főoltár helyén most végzik az előmunkálatokat. A templom szarvnyépületeit képező Zichy-kápolnák már szintén közel állanak a befejezéshez. A fülkéken s a tetőzetten most dolgoznak s a mennyezet gothikus díszítését is megkezdik legközelebb. A Mátyás-torony restaurálásának kérdése még mindig függőben van. A miniszterium ugyanis megbízta Ybl Miklós, Steind Imre és Weber Antal építészeket, hogy vizsgálják meg a tornyot, valjon közbiztonsági szempontból fennmaradhat-e az olyan állapotban, mint a hogy jelenleg áll. A megbízottak kijelentették, hogy a Mátyás-torony annyira rongált állapotban van, hogy minden órában összedőléstől tarthatni s azt javasolták, hogy a tornyot bontsák le és sokkal díszesebben a restaurált templomhoz méltóan építsék föl. A miniszter azonban csak később fog határozni.

~ HAZAI IPARMŰVÉSZETI MŰHELY. A fővárosban kiváló művészi erőik közreműkö-

dése mellett, a hazai iparművészet fejlődésére nagy fontossággal bíró vállalat van alakulóban, melynek czélja a hazánkban eddig feltalált jellegzetes magyar díszítési és iparművészeti motivumokat összegyűjteni, azokat mintalapokon kidolgozni és egy kapcsolatosan felállítandó műhelyben eredeti magyar dísz tárgyakon, butorokon és pipere-tárgyakon mindjárt alkalmazni. A műtermek és műhelyek berendezése már munkában van s a vállalat legközelebb megkezdí működését.

~ A KOLOZSVÁRI MÁTYÁS-SZOBOR. A Kolozsvár városa által kiküldött Mátyás király szobor-bizottság szombaton d. u. Eszterházi Kálmán gróf főispán elnöke alatt ülést tartott. A tanácskozás tárgya a pénzügyítés és kezelés módozatainak megállapítása volt. Nagy Mór tanácsos terjesztette elő az albizottság jelentését, melyet az a nagybizottság tüzetes tanácskozás után a pénzügyítésre vonatkozó részében kevés változással elfogadott; a kezelésre vonatkozó részét azonban, mint az ügyrendbe tartozót, most mellőzendőnek, s csak utóbb a szoborbizottság által, a nyert tapasztalatok alapján, véli kidolgozandónak. Kíváncsinosnak tartja, hogy már most eleve kimondassék minden kétséget kizáró módon, hogy a szobor ügyét a szoborbizottság teljesen függetlenül intézi, s hogy e szerint a pénzügyítést, a megnevezett közegek útján, a központból maga eszközli, s a gyűjtött pénzt maga kezeli vagy kezelteti. A gyűjtés módjai közeli egy sorsjáték tervét is fölveendőnek határozta. A vándorgyűjtők által való gyűjtést csak feltételesen és utólagosan, mintegy kiegészítő intézkedésül ajánlja. A siker reményével főképp a törvényhatóságokhoz fordul a bizottság, s a gyűjtés módjai közül legtöbb súlyt a gyűjtőkönnyveszkékre helyez.

~ MUNKÁCSY MIHÁLY festménye «Krisztus a Kálvárián» f. hó 25-ike táján fog Budapestre megérkezni. A kép felállítására, s a műcsarnok felülvilágított nagy termének ahhoz alkalmazott berendezése és díszítése több napot fog igénybe venni. A megnyitás napja az eredeti megállapodásnak megfelelően szeptember elsejére van kitűzve. A mester jelenlegi luxenburgi jószágán, Colpachban időzik, honnan nemsokára fővárosunkba szándékozik eljönni, hogy festményének felállításánál jelen lehessen. Az orsz. magyar képzőművészeti társulat a kiállítás megnyitásának időpontját főleg azon szempontból tette szeptember elejére, mert bizton várható, hogy most az aratás befejezte után és ez iskolai év kezdetével a vidéki közönség az ország minden részéből tömegesen fog ezuttal ide rándulni, hogy nagy hazánfiának világhírű mesterművét megtekinthesse. Ennek megkönnyítése végett a társulat a vasúti igazgatóságokat időnkinti kéjvonatok rendezésére kérte fel.

~ A MÜNCHENI MŰVÉSZ-EGYESÜLET HELYI TÁRLATÁN — mint levelezőnk írja — eddig mintegy 100 darab mű, festmények és szoborművek adtak el, 35,000 márka értékben; egészben még csak 960 mű van kiállítva. Az idegenek forgalma épügy, mint a művek elárúsítása az utolsó időben örvendetes módon növekedik. Mint hogy a beküldött művek a felvétel előtt egy bíráló bizottság ítéletének vannak alávetve, a látogatók és műbarátok több

bizalommal látogatják a tárlatot, mert bizton tudják, hogy csupán jó műveket vásárolhatnak. E mellett felemlítendő, hogy a megvásárolt művek a kiállításból azonnal elvihetőek, minek folytán a tárlat egy mindig megújuló képet mutat. A kiállítás október közepéig vagy esetleg végeig tart.

A Riunione Adriatica di sicurtá cs. kir. szabad. biztosító társulat Triesztben.

E társulat közgyűlése folyó évi június hó 26-án tartott meg, mely alkalommal tárgyalás alá vétettek a zárszámadások és az 1883. évi műveletekről szóló igazgatósági jelentés. Az elnökséget báró Lutteroth Armin vezette, a vezérigazgató Daminos Sándor lovag elhalálása folytán. Az igazgatósági jelentés igen érzékeny és meleg szavakban ad kifejezést az elhunyt érdemeiről és áttér az egyes biztosítási ágazatok műveleteinek ismertetésére.

I. Életbiztosítások. Az 1883. évi december 31-én érvényben volt biztosítások összege a viszontbiztosítások levonása után 6.250,340 frt tőke, 57,193 frt járadék a túlélési, továbbá 20.489,744 frt tőke és 10,719 frt járadék az elhalálozási biztosításoknál. A nyereménydíj bevétele 1883-ban 1.226,950 frtra ment, ugyanezen osztály tartaléktőkéjének jutaléka pedig 277,070 frtot tesz ki. A túlélési és esedékessé vált járadék biztosításokért a viszontbiztosítások levonása után pedig kifizetett 439,693 frt. Azonkívül a december 31-én függőben volt haláleset és túlélési biztosításokra 86,462 frt tartott vissza. A folyó biztosítások nyereménydíjtartaléka 5.742,741 frtban állapított meg és a mult évihez képest 329,030 frt növekedést mutat. A biztosítottak járulékanak levonása után 69,087 frt 19 kr-t tevő nyereményösszeg áll elő, mely az általános zárszámadásba át-tételt.

II. Tűzbiztosítások. A nyereménydíjbevételek 5.298,504 forintra mennek és a mult évihez képest 245,908 forinttal emelkedtek. Több évi biztosítások nyereménytárczája december végével 16.954,118 frtra megy, a tavalyihoz képest 1.504,308 forinttal szaporodott. Tűzkárokkért 2.919,487 frt fizetett ki, mely összegből a viszontbiztosításokra 1.290,531 frt esik, azonkívül függő károka tartalékba helyeztetett 169,429 frt. Viszontbiztosításokra 2.461,983 frtra emelkedett. A készpénz-díjtartalék 75,897 forinttal 1.432,489 frtra emelkedett.

III. Szállítványbiztosítások. A bevett nyeremények 186,164 frtra, a viszontbiztosítások 71,675 frtra, a fizetett károk, a viszontbiztosítások levonásával 45,036 frtra mennek, függő károka pedig 11,710 frt tartott vissza.

IV. Jégbiztosítások. A nyereménybevételek 1.851,253 forintra mentek, viszontbiztosításokra 614,678 frt kellett és a károk a viszontbiztosítások levonásával 1.539,614 frtra kerültek. A Riunione által fennállása óta teljesített kártalanítások kerek 115 millió forintra rúgnak. A négy biztosítási osztály közül csakis a jégkárbiztosítások mutatnak 1883-ban egy a jégkártartalékalapot jelentékenyen fölülmuló veszteséget; azonban a többi biztosítási ágazatok nyereménytöbblete és a társulati alap jövedelme képes volt a jégkárosztály veszteségét nemcsak fedezni, hanem még egy új megtartalékot 150,000 frttal létesíteni, és e szerint maradt a különböző jutalomdíj és kártartalékok kifizetése után 154,141 frt 61 kr., melyből 20 százalék a nyeremény-tartalékalaphoz csatoltatott, továbbá az igazgatóknak és felügyelőknek kifizetett jutalék és a társulat-hivatalnokok takarékkészletének részére megállapított összeg levonása után 104,037 frt 47 kr. maradt osztalék-kifizetésért. Az osztalék részvényenkint 30 frtban állapított meg és július hó 1-től fizetett ki. A tartalékok most összesen 8.190,902 frt 38 kr-t tesznek és a következő tételekből állanak: az életbiztosítások díjtartaléka 5.742,741 frt 36 kr., a tűzkárbiztosítások díjtartaléka 1.432,489 frt, a szállítványbiztosítások díjtartaléka 17,550 forint, a jégkárbiztosítások díjtartaléka 150,000 frt. Tartalék árfolyamigadozásokra 161,500 frt, nyereménytartalékalap 536,622 frt 02 kr. — Az életbiztosítási osztály különös nyereményalapja 150,000 frt. A társulat hivatalnokai takarékkészletének részére megállapított összeg 208,051 frt 80 kr. Az idei közgyűlésnél a rendes választásokon kívül még egy vezérigazgató választása is napirenden lévén, a m. év december havában elhunyt Daminos Sándor lovag helyett Neumann Henrik választott meg vezérigazgatónak. Igazgatósági tagul báró Ralli Pál úr, felügyelőül Alföldi György úr és végül főfelügyelőhelyettesül Pójai gróf Alberti Emil úr ismét megválasztott.

ELSŐ HAZAI ZONGORAGYÁR.

Az országos m. kir. statisztikai hivatal kimutatásai szerint hazánkba évenként körülbelül másfél ezer zongora hozatik be Bécs és a külföld többi hangszertermelő piacairól.

Ezen zongorák ára fejében évenként körülbelül 600,000 forint vándorol ki az országból idegen ipartelepek gyámlítására és felvirágoztatására.

A bécsi zongora-műipar nagyrészt a magyar pénznek köszöni virágzó állapotát s rohamos fejlődését több mint 200 kisebb-nagyobb gyáros nagyrészt hazánk szükségletének kielégítésére dolgozik.

S miért van ez így?

Mert hazánkban nem létezik jelenleg egyetlen nagyobb gyártelep, mely az óriási szükségletnek csekély arányban is meg tudna felelni.

Mióta a külföldön is hírnévre szert tett „Beregszászy Lajos“-féle jeles magyar zongoragyár beszüntette működését s érdemdús megalapítója visszavonult a magánéletbe, a magyar zongora-műipar továbbfejlődése is megakadt, úgy hogy jelenleg alig 30—40 drb. zongora készül tényleg hazánkban.

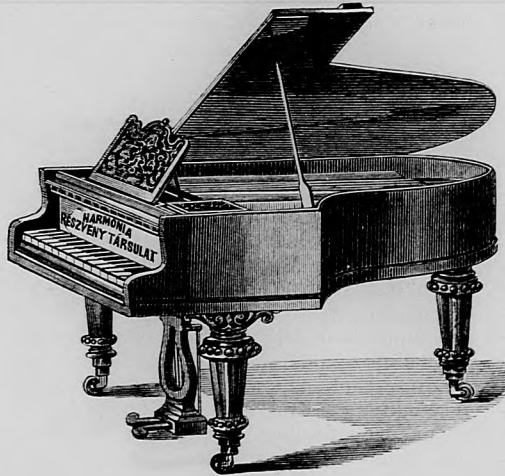
A magyar ipar már nagyrészt felszabadult a külföld nyomasztó befolyása alól s csak egy némelyik ága tengődik még az idegen sorvasztó behatás mellett, ezek közé tartozik a zongora műipar is.

Ezen bajon vélt segíthetni a „Harmonia“ magyar zeneművészek részvénytársulata“ midőn 60,000 frtnyi tőkével az „ELSŐ HAZAI ZONGORAGYÁRT“ megalapítá, mely működését 1884. évi ápril havában megkezdette.

„Az első hazai zongoragyár“ Budapesten Huszár-utca 7. szám alatt fekvő külön e célra berendezett nagyszerű gyárhelyiségekben készíti zongoráit, melyek orsz. nevű szaktekintélyeink bírálata szerint a bécsi zongorákkal teljesen versenyképesek.

A társulat igazgatósága pénzt és fáradságot nem kimélve a legnevesebb gyárakból első rangú munkaerőt szerződötetett, mely szakavatott vezetés alatt évenként 300—400 drb. zongorát képes előállítani.

A gyártmányokra a legjobb minőségű, tartós, kifogástalan anyag fordítatik s a zongorákért teljes garancia vállaltatik.

Szaloy stutz-zongora.

Hogy azonban ezen egyetlen nagyobb szerű magyar műipar telep a konkurrenzia terén sikerrel kiállja a versenyt a bécsiekkel és külföldiekkel. — szükséges, hogy a hazafias magyar közönség pártfogásába vegye s akkor évenként százazrek fognak az országban maradni, sőt idővel a keletnek fekvő szomszéd államok is Budapestről hozatván zongora-szükségletüket, százazrek fognak nemzetgazdasági nyereségkép hazánkba befolyani.

A „Harmonia“ „Első hazai zongoragyár“ zongorái nem csak jobbak, tartósabbak mint a bécsi középárú zongorák, hanem aránylag olcsóbbak is.

A FÖNTEBBI RAJZ SZERINT KÉSZITTETNEK:

Fekete és barna szárnyzongorák (<i>Concert-Flügel</i>)	550 frttól 700 frtig.
„ „ stutz-zongorák (<i>Salon-Stutz</i>)	480 frttól 600 frtig.
„ „ legrövidebb mignon-zongorák 1 ¹ / ₂ méter.	480 frttól 600 frtig.
Rövid zongorák olcsó kiállításal.	360 frttól 450 frtig.

Vidékről jövő megrendelések pontosan és lelkiismeretesen teljesíttetnek. Játszott zongorák ujjakkal becsérlettetnek.

„Az első hazai zongoragyár“ mindennemű javításokra is be van rendezve. Játszott zongorák újra huroztatnak, bőrszettek s teljesen használható karba helyeztetnek. Hosszú szárny-zongorák rövid stutz-zongorákká átalakíttatnak.

Az igazgatóság vidékről jövő kérdésekre felelettel s tanácsal szolgál — becsérelés esetén pedig ügynökét az illető helyre saját költségén elküldi.

A társulat zongoratermében azonkívül kaphatók iskola-harmoniumok és hangverseny-harmoniumok.

A „HARMONIA“ RÉSZVÉNYTÁRSULAT IGAZGATÓSÁGA.